

GONDOLATOK AZ ÁLLAMI GAZDASÁGOK ERDŐGAZDÁLKODÁSÁRÓL

DR. RADA ANTAL

1987. július 9-én, az Állami Gazdaságok Országos Egyesülése szervezésében a Kiskunhalasi Állami Gazdaság eredményes bemutatót tartott az állami gazdaságok erdész szakembereinek részvételével. A sikeres tapasztalatcsere kapcsán érdemes foglalkozni az országos helyzettel is.

Az állami gazdaságok erdőgazdálkodása különleges helyet foglal el a magyar erdőgazdálkodásban. Erdőterületük 80 533 hektár, az ország erdőterületének 4,5%-a. Ez a terület egy átlagos erdőgazdaságnál nem sokkal nagyobb, de az állami gazdaságok 1 millió hektáros összes területéből csak 8%-ban részesedik, és 127 állami gazdaság kezelésében van. 23 állami gazdaságnak van 1000 ha-nál nagyobb erdeje, ezek közül hat 2000—3000 ha között, három pedig 3000 ha-nál nagyobb erdővel gazdálkodik. A 23 gazdaságnak 43 235 ha erdeje van. Az állami gazdaságok adottságainak megfelelően, jelentős részük síkvidéken, mezőgazdasági hasznosítású területek közé ékelve, a racionális földhasznosítás elvei alapján telepített, gyorsan növekvő fafajú állományokból áll, 30%-ban nyáras, 25%-ban alkácós.

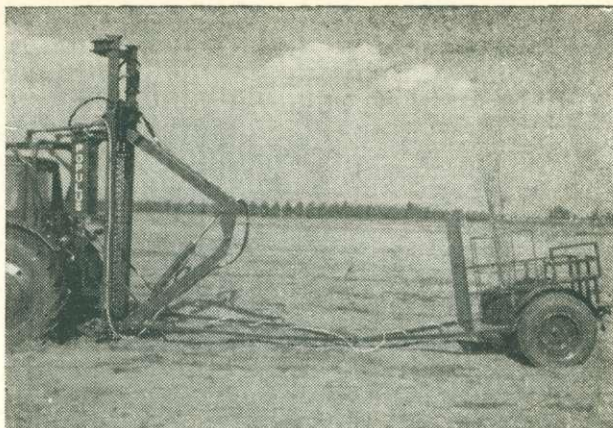
1986-ban 379 ezer bruttó m³ fát termeltek ki, az erdőtervi lehetőségeket kimerítették. A 303 ezer bruttó m³ véghasználatból 195 ezer bruttó m³ volt a nyár, 86 ezer bruttó m³ az akác. Elsősorban a nyár fafajú kitermelés növekedett meg az elmúlt néhány év során. Ez részben a 60-as évek nagyarányú telepítéseinek vágáskorával függ össze, de igen jelentős a leromlott, nem megfelelő termőhelyre telepített, s ezért a tervezettnél korábban kitermelt állományok aránya is. Ezzel szorosan összefügg az erdőfelújítás gondja, amelyet jól szemléltet a következő táblázat:

	Keletkezett kötelezettség	Első kivitel		Befejezett	
		ha	%	ha	%
V. ötéves terv	3814	2884	76	2097	55
VI. ötéves terv	7800	5435	70	2693	35

Valamennyi erdőgazdálkodó között arányaiban az állami gazdaságok erdőfelújítási feladatai növekedtek a legnagyobb mértékben. A rohamosan növekvő kötelezettséggel sem az első kivitelű, sem a befejezett erdősítés nem tudott lépést tartani, s emögött munkaerő-, műszaki fejlesztési és technológiai problémák húzódnak meg, a nagyobb feladatokra nem történt meg a kellő felkészülés. 1986. volt az első biztató év, amikor a keletkezett aktuális kötelezettség növekedése megállt, mind az első kivitelű, mind a befejezett erdősítések területe növekedett, tehát kedvező jelek mutatkoztak. A következő években ennek a tendenciának a megtartására van szükség. Egyik legnagyobb

megoldásra váró feladat a nyárasok felújítása.

1. ábra. Három méterre hatoló POPULUS mélyfúró szerelvény Plovdivban aranyérmet nyert (Kaczko L. felvétele)

Vissza lehet-e térni a nemesnyárral, milyen fajtaival és hogyan, vagy fafajcserét kell végrehajtani hazai nyárral, fenyővel, akáccal a termőhely függvényében?

Az erdőtelepítés szintén jelentős, évente 1000 hektár körül van az első kivitel. 1986-ban 1052 hektárt telepítettek 80%-os eredményességgel, a befejezett erdőtelepítésre fordított munka 1,6 ha volt, az mgtsz-ekkel megegyezően a legkedvezőbb. A befejezés átfutási ideje szintén a legjobb, 4,9 év. Tehát az erdőtelepítés egyértelműen eredményes tevékenységük.

Az országos átlag sok mindent eltakar, eredményt, hibát egyaránt. Ahol kisebb a terület, kevesebb az odafigyelés, esetleg a szakemberhelyzet sem megnyugtató. Egy-egy jó példából azonban következtetni lehet az eredményes gazdálkodásra is, hasznos tehát a gazdálkodók egyedi vizsgálata, illetve tapasztalatcsere útján az eredmények bemutatása. Erre volt alkalmas a kiskunhalasi összefoglalás is.

A Kiskunhalasi Állami Gazdaság,

ahol 1987. január 1. óta két leányvállalat is működik, a „Farmer” Mezőgazdasági Leányvállalaton belül az erdőgazdálkodást önálló főágazatban működteti. Ez a gazdaság is sok gyenge termőhelyű szántóval rendelkezett a 60-as években, s ide nagy ütemben erdőt telepítettek. Jellemző, hogy amíg 1968-ban összesen 586 ha erdejük volt, addig 1987-ben ez 2528 ha-ra emelkedett. Uralkodó a nemesnyár 1061 ha-on, az akác 681 ha-on. Emellett hazai nyárasaik és fenyőtelepítéseik vannak.

Már a telepítéskor lehetőség szerint koncentráltan dolgoztak. Telepítő gépsorokkal 120—130 ha-t telepítettek évente. A nemesnyárasokat karbonátos, gyengén humuszus homokra telepítették, az első időszakban 80 cm mély gödör fúrásával. Tápanyag-visszapótlást műtrágyázással végeztek, 150—200 kg/ha, főképp nitrogéntartalommal. A 70-es évektől a gyengébb termőhelyekre akácot, szürkenyárat, fenyőt ültettek 250 cm-es sortávolsággal.

A nemesnyárasok növekedésével a *nevelővágások* végrehajtásához TIMBER-JACK TJ 30 gépet vásároltak, kialakították sajátos technológiájukat. Évente 130—150 ha-on, 3000—3500 m³ fát termeltek ki. A nagyarányú véghasználatokhoz már időben felkészültek, 1980-ra 20—25 000 m³-re alkalmas gépsoruk volt.

2. ábra. Kétnyaras 'I—214'
telepítés
(Jaksa F. felvétele)

Elsők között kezdeményezték a *felújítások* megkönnyítésére a kései laskagombával történő tuskókorhasztási kísérleteket. A gombatermesztést faaprítékon is folytatták. Az erdészeti főágazat 70 dolgozóval, két erdőmérnök, két technikus és egy vágásvezető irányításával dolgozik. Újabb erdőtelepítéseket gyenge szőlőterületeken hajtanak végre, évi 50—70 ha-on.

Az erdőfelújítási gondok itt is felmerültek. Úgy döntöttek, hogy a 8 m³/ha/év átlagnövedéket elérő nyárasok helyén ismét nemesnyárral erdősitének, meghozzá a talajvíz elérésére két vagy háromméteres, csúcsrügyes karódugványnyal. A gyengébb nyárasok helyén akáccal, mélyebb fekvésű, kis talajhibás területeken szürkenyárral, 'I—58/57' fehérnyárral újítanak fel. Jellemző az elmúlt három év erdőfelújítási üteme is: 1985-ben 227,5 ha; 1986-ban 204,7 ha; 1987-ben 137,5 ha.

Ma évente 8—10 ezer nettó m³ nemesnyárat vágnek ki, az előmunka-ráfordítás 1,4 óra/m³. 1985-ben 1 m³ fa kitermelési összköltsége 915 Ft volt (OMÉK, I. díj). Saját értékesítést folytatnak, átlagár 1800 Ft/m³. A kitermelt faanyag 60%-a dollárelszámolású export, véghasználati választék: 55% kérgezett papírfa, 38% fűrészrönk, 7% rostfa vagy apríték. Szabad fakitermelő kapacitásokkal bér munkát is vállalnak, pl. a Kiskunsági EFAG-nak 7—8 ezer nettó m³ fát termelnek ki. Az erdőgazdálkodási ágazat 1986. évi árbevétele 30 839 mFt, közvetlen ágazati eredménye 12 345 mFt volt.

3. ábra. Dr. Farkas László
kétszintű gyökérzetet mutat
be, kétnyaras felújításban
(dr. Henter P. felvétele)

4. ábra. Kétnyaras
'Nyírségi' akácost mutat be
Csordás József erdészeti
fő-ágazatvezető
(dr. Henter P. felvétele)

A gazdaságot bemutató adatokat a tapasztalatcserére készült színvonalas tájékoztatóból vettem át. Az eredmények önmagukért beszélnek, s a külső bejárásón látottak ezt megerősítették. A résztvevőknek bemutatták a csücsrűgyes karódugvánnyal végrehajtott, nemesnyár fafajú erdőfelújítást, gyökérfeltárással jól szemléltették a kétszintes gyökérzet fejlődését, s azt, hogy a dugvány elérte a talajvízszintet. A 3 éves állomány kiváló növekedést mutatott. Gyengébb termőhelyen őfehértói válogatott magágyi csemetéből erdősített akácos fafajválasztásában a termőhely mellett olyan gazdasági érdekek is közre játszottak, amelyeket a szőlőültetvények igénye indokolt. Ez a kérdés megnyugtatóan erdőrészetenként, az igények mérlegelésével dönthető el. Hazai nyárral történő felújításnál többféle hálózatot és technológiát próbálnak ki. A nemesített hazai nyár esetében a hagyományos sűrű ültetés mellett a nemesnyárhoz hasonló, tág hálózattal is erdősítettek, mindez az új iránti fogékonyságot is bizonyítja, elősegíti az új fajták hasznosításának szélesítését.

A bemutató a TIMBERJACK-technológiára épített nemesnyár-nevelővágással ért véget, amelyben a folyamat a tőtől való elválasztástól a gallyazás-közéltetés-darabolás-kérgezés-apritéktermelésig tartott. A Kiskunhalasi Állami Gazdaság erdészeti bemutatóján részt vevő kollégák értékes tapasztalatokat szerezhettek. Az ilyen tapasztalatcserék jelentősen segítik az állami gazdaságok erdőgazdálkodásának fejlesztését.

A lapban megjelent tanulmányok szerzői: Barátossy Gábor főmunkatárs, EFH, Bp.; Boda Dezső Károly tsz. erdészeti ágazatvezető, Zirc; dr. Csötönyi József főelőadó, EFH, Bp.; Halasy Gyula főmunkatárs, STAGEK, Bp.; dr. Igmándy Zoltán egyetemi tanár EFE, Sopron; dr. Kosztka Miklós egyetemi adjunktus, EFE, Sopron; Köhalmi József erdészeti vezető, Visegrád; dr. Luib Nándor főelőadó, EFH, Bp.; Markovics Tibor erdőmérnök, Rum; Méry Ildikó erdőtervező, ETI, Bp.; dr. Molnár Sándor egyetemi főtitkár, EFE, Sopron; Murányi János okl. erdőmérnök, Gödöllő; dr. Pagony Hubert ny. osztályvezető, ERTI, Bp.; dr. Rada Antal osztályvezető, EFH, Bp.; Schandl Lajos fahasználati főelőadó, Visegrád; dr. Soly mos Rezső főosztályvezető, EFH, Bp.; Szepesi András minisztériumi tanácsos, EFH, Bp.; dr. Szontágh Pál tud. tanácsadó, ERTI, Mátrafüred; Tóth Ferenc tud. munkatárs, EFE, Sopron; Újsághy Gyula erdőgazdálkodási osztályvezető, Visegrád; dr. Varga Ferenc egyetemi adjunktus, EFE, Sopron.